

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 8. МАЈА 1877.

ГОДИНА VI.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 25.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази свака о дану сваке представе на по табака. — Стои за Нови Сад 40, а на страну 60 и. месечно. — Претплата се издаје Коријелу Јовановићу, који се из љубави према позоришту примно да разашиље овај лист.

ПИСМА О ГЛУМАЧКОЈ УМЕТНОСТИ.

(Наставак).

Нигде не видимо уметника, који ће слику песничку својим рођеним средствима још једаред да створи, верпо природи и улози, који ће дочарати пред очи живот, у коме се сто зрачака сукобљавају у једној слици, а све ради тога, да нас потресе и уздигне; а на ту цел пружа свако ваљано песничко дело и сувише материјала. „Али све је то веома тешко!“ — То је истина, али баш то сам хтео од тебе чути, па ћу бити сигуран, да не ћеш тако лако насти у погрешку, да будеш досадан. — Тешко! А кад сам ја казао, да је лако бити добар глумац? Дакле ваља учити! А да се ученијем дође до успеха, ваља мотрити и очима и ушима пратити све утиске!

Друга је главна погрешка у многих глумца и почетника у тој уметности разметање. Стару изреку филозофску: „Познај самог себе“ — ретко разуме когод потпуно. Обично се држи, да се те златне речи тичу само наших моралних махна и погрешака, али та изрека значи: Испитај себе, какав си, грађанин, домаћин, пријатељ и сусед, сазнај свој дар, труд и знање, дознај шта мисли твоја околица о теби, а то ћеш моћи дозвнати из тога, што ќе те поштовати, што ће имати саучешћа према теби, што ће одобравати твоје речи и тврђе, и т. д. Размисли добро, шта говоре разборити и паметни људи о теби, као писцу, уметнику, и т. д. — и ти ћеш, ако ћеш да си искрен и да признаши истину, увидити, да ћеш у себи познати другчијег человека, него што си о себи мислио. Тад ћеш бити много разборитији, скромнији и вреднији, па ћеш се трудити, да тек стечеш оно, што си држао да имаш већ одавна. Тим сазнавањем починали су сви, који су што добро урадили, сви, који су трудом и борбом постали ваљани. Велика већина проводи свој жи-

вот у слепом самозадовољству, те је свет пуним правом сматра са равнодушношћу и омаловажењем, а они у својој ограничености држе, да је то злоба и непознавање њихова дара. Начић, како се ко појављује у свету или на позорници, то је мерило, којим га мере. Ко почне на велико, тога јавно мињење мери великим мерилом, и не сме се тужити, ако последак буде мали разломци; ко је смеран и не размеће се, тај с малим мерилом свака долази до поспећнија положаја, него што је обећавао, јер му свет мале врлине и заслуге радо рачуна двоструко, као што се и војнику ратно време урачунава двоструко. Ко је охол и пун самопоуздана, том се пилта не гледа кроз прсте, а скромнога свет ободрава и не замера му тако јако, кад погреши у чему. Јер се зна, да у њему има још много доброга, за које он ни сам не зна, али које ће мало по мало доћи; а охоли, који се размеће и износи све што има на један пут, зна добро шта у њему лежи. Тако исто нам се и добра песма, леп музички комад и лена слика чини испрва проста и умена, али нам после тога износи своју богату садржину, нешто мирисно и романтично, што нам душу привлачи и усхијује. Што је преко мере оштро, пространо, што се појављује са хуком и буком, то је готово увек слабо и без садржине, а права се дубина оргре у просту одећу. Донуштам, да се онај, који зна своју снагу, с пуним правом може разметати. Али опет велим! Треба учити! Ваља брижљиво посматрати и проучавати како се на хиљаду начина изражавују људске слабости и страсти; треба имати чула за симболику човечије душе у покрету, државу, гласу и изразу лица. То је доиста богато, занимљиво поље! Осим тога сваки уметник мора проучити свој ро-

ћени дар, мора потпуно знати средства, којима је ка-
дар располагати, морају се већбати и дотеривати
силе, што још треба да се усавршују и оснажују.
Најпосле се морају проучавати улоге, али не тако
само, да се оне добро разуму, него да се потпуно
сазна, како ће их човек својим средствима као
живу, идивидуалну, потпуну слику представити.

Овде ми ваља нешто споменути и о твојем раз-
ду. Ти иштеш искрену, беспристрану пресуду; то
ти обећавам, јер ћу ти отворено казати своје
мишљење, па и ако оно можда не ће бити са свим
меродавно, али је свакако основано* на искуству
и посматрању.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Прводаџија“.) (Свршетак.) И саму представу вајало
би оценити. То је према садашњим одношајима, дружине
всома тешко. Најбоље би било да се увек каже: „Наши
глумци сви без разлике показаше и овом приликом да су
савршени вештачи!“ Ваљда би им то годило...

Али не! Ми смо и публици и њима толико пријатељи,
да ћемо и опет рећи чисто своје уверење, ма они то
и не примали. Како буду примали, онако ће посведочити у
којико су за напредак, а у колико су уображенни.

Цео терет овога вечера пао је на госпођицу Ј. Попо-
вићеву и господина Сајевића. Гђа Ј. Поповићева (удовица
Блумовица) беше спекулативна мајка, па опет тако беза-
злена, да седала омахнута. С почетка у дијалогу мало спори
и монотона, оживи одмах свршетком првог чина, а после
беше све живља и живља. Красно је извела моменат, где
хоче да означи победу и уображено надмоћије речима:
„Још ја владам ситуацијом!“ Ту је, истинा, комика у самим
речима, али се та истиче тим јаче, што се те речи изго-
воре што поузданаје и поносније. Живо и природно извела
је и онај афекат, кад открије превару у трећој радњи.
Убезекне се, а љутине и изненађеност не дају јој доћи до
речи. Нежно је приказала брижљиву мајку и газдарину кад
полази уз зориште. У овига гђа Ј. Поповићева беше у овој
улоги са свим занимљина појава, и да је још по гдекад не
издаше средства, и да јој је вокалан орган од већа ела-
стициитета, задовољила би нас са свим. Гдекад се само у афекту
претурила, као и. пр. опо, са „сумиром и Гомором.“ —
Г. Сајевић (новинар Кернер) по својој природи није за ту
врсту улога. Као вешт глумац изнео је он, истину, све
главније моменте ириличном тачионију, али овом приликом
не видио и оне праве лакоће Сајевићеве. Живи, досет-
љива природа новинарева годила је, истину, окретној мани-
ри Сајевићевој, али баш та манира јако се истицала.
Новинар је каткад и наметан човек, па не сме сећати на
лакомислену бопиваша. Више промене у тој манири, а не

Мени се чини, да су за тебе пре наивне, до-
бројудне улоге, него озбиљне, у којима ваља раз-
вiti и неку страст, јер је твоја декламација мало
једноставна и узима на се пеки учитељски тон.
Јунаке љубавнике не можеш још играти, јер те
твоја природна топлина лако занесе, тако, да у-
лога онда због тебе пропадне. Као што ти је је-
дноставан патос, така ти је и мимика. Ту ваља
да будеш разноврснији, јер је ту опасност, да ћеш
пре бити досадан, него разметљив. Морам те до-
сти похвалити, што говориш лепо, и што изго-
вараш све јасно и разговетно.

(Наставиће се.)

тако смугде једнако или никако. Па онда смо приметили
неко неobično кретање руку као злу, цавику, Сајевићеву.
Он спусти руку, али тако, млитаво, да она, својом сопственом
тежином, иде амо и тамо, баш као оно штеталица на
сахату. То обично бива кад се нагне или поклони. — Гђа
Рајковићка квалификује се све више за наивне улоге. Ве-
зазленост констапацијна у свим својим коизеквенцијама, оли-
чала јој се у мимици, гласу и кретању. Нема изрази су
јој изврсни. Гдекад је детински неспретна, неумешна, не-
сташна, а гдекад опет смешно-љута и озбиљна. Нека још
пази на нека неспретна кретања с устима, нека није у не-
прилици, куда ће с рукама, нека попосије држи главу, не-
ка се уже облачи, а косу нека не распушта, па ће довољно
одговорити захтевима оваких улога, и биће лена појава на
позорници. — Г. Рајковић беше прототип добричине и бе-
зазлена, готово лукаста старац. Њему је све по воли, само
да је још на чисто са својим рачунима. С њима се мучи и
зноји, а овамо га и удовица облеће. Лена му беше нема
игра с удовицом у првој радњи, па после оно сељакање са
својим рачунима. Ќеља шаље куд хоће и благосиља је, ма-
ва кога пошла, само да га остави у миру. Лено је, нагла-
сно и завршну епизоду, где се и заплет у његовим рачуни-
ма решава. Фигура му беше изгрена. — Гђа Ленка Ха-
џићева постаја стереотипна. Њена се птра ретко кад мења.
Нешто је томе и глас јој криј, а нешто јамачно и то,
што она научи улогу за себе, а слабо се осврће на целину
и праву садржину комада. Она већ у самим призорима не
игра све доnde док не дође на њу ред. У гесту има таких
стереотипа да ми и. пр. у најред знамо, да ће од радости
руке трти. Изговор јој је леп, декламација јој се исправља,
само да не пређе у просту имитацију гђе Сајевић. Појава
је лена, намештај брижљив. — Г. Добриновић (Јосиф)
је млад, ватрен љубавник, који много не рефлектује, послу-
шани син, па из тога треба да пређе у јогуницу, самостал-
ни човек и љубоморна љубавника. Све је то г. Добриновић
доста добро нагласио, иако му улога не беше по нара-

ви. Живо је изнео онај афекат, где се у њему бори љубав и детињска послушност, па где најпосле љубав надвлада. Где је у љубомори жесток, онде је схватио врло лако своју улогу. Он сам у томе не сме бити смешан, него са свим озбиљан и доиста разјарен, па баш та његова озбиљност изисче јаче пред очи комику те ситуације. Он се љути што му заручницу сви редом љубе, а опо доиста није његова заручница. Дијалог и кретања су му живи и весела, гдекад и сувишне. — Грађа Ј. Зорићева могла би се употребити већ и у већим улогама. Као Барица показала је за почетницу дољно вештине. Кретања су јој, паравин, још по гдекад пештадна, а и са другим средствима пише још свргде на чисто, али онет за то по гдегде показује, да би се то могло исправити. Нека је мало живља, нека не отеже наглашене речи и нека мотри да се не буни, као и. пр. опде, где је рекла „милостива госпо,“ а није требало. — Г. Бошковић (барон Велден), пре свега не беше добро маскиран. И млад министар не треба да изгледа као фиђифирић. Он је то хтео да затагди неком озбиљнишћу и достојанством, па је учинио противан учин. Чисто нам је смешна била она хладноћа и укоченост на онакој фигури. Г. Бошковић не нази често како ће стати према иубилици, па то се дешавало и овога вечера. Сва његова кретања посе неки особити тип. Публика и. пр. у најред зна, како ће он сести, како ће руком махнути кад с позорнице полази, како ће рукама радићи, кад је у афекту (ту их обично напоредо дигне мало укрштене) и т. д. То су, паравин, обичне погрешке почетника, па према томе и љегове, и ми их не осуђујемо на њему. Хтели бисмо само да их што брже истребимо, да се како не укорене и маниром постану.

Целина је била добра, хармонична, а главни моменти добро су изведени.

B.

П О З О Р И Џ Т Е.

* (Народно позориште у Београду.) У недељу, 24. априла гледали смо „Новинаре“, од Густава Фрајтага.

Дело се збива у већој провинцијалној вароши у Немачкој. Пуковник Берг (Ј. Рајковић) има кћер Иду (Цветића), коју оне да узме професор Олдендорф (Сташић), уредник либералног листа „Уније.“ Али пуковник, који је врло поштен човек и добар војник, али врло слаб политичар, даде се најавести од конзервативца, да пише у њихов лист „Корполана.“ „Унија“ се упусти у оштрију целелику с „Корполаном,“ не знајући ко је писац чланака корполанових. Ово употребе патрони корполанови, да посеју раздор, што су ова двојица уједно и посланички кандидати својих партија за земаљски сабор. Већина беше скоро извесна за пуковника, али сауреџник „Уније“ Болц (Цветић), веома мапером одмами најглавнијег бирача противнице Шипенброка (Суботића) и добије већину Олдендорфу. Катастрофа се избегне тим, што Аделаида Рунекова (Милка Грчкова), пријатељица пуковнике куће, која још од детињства воли Болца, као и он њу (премда то једно другом не казују), потажио купи право својине на лист „Унију,“ и то право пренесе на свог Болца. Тако се Олдендорф опрости уредништву и измири с пуковником, те се комад спрши са две свадбе.

То је прича комада. Управа је добро учинила, што га

је узела у репертоару. Он је као шарчен и за наше прилике. Из њега можемо видити, како се у изображеном свету живи, како се лични и начелни пријатељи међу собом назе и помажу, а и сами лични и начелни противници каквим се именитим и поштеним оружјем једни према другима служе, кад су и једни и други поштени. Видимо даље, како је лено, кад новинари не ишишу само за плату већ из уверења. Њео персонаж „Уније“ својевољно одступа, чујши, да лист прелази у својину противнице политичке странке, па од ове не ће ни плату, ни накнаду да прими.

Оваких примера волели бисмо често гледати не само на позорници већ и у животу.

И са представом можемо бити у главном задовољни, а највише са игром М. Грчкове и М. Цветића. За ово двоје се и страна критика врло похвалио изразила баш у овом комаду. Писац дела „Reisebriefe aus Serbien“ вели о њима: „Аделаида Рунекова госпође Милке Грчкове била је игра, која би красила сваку немачку позорницу, а и Конрад Волц је превазишао свако моје очекивање.“ После ових задовољили су нас још Рајковић и Станишић. Суботић, ма да није достигао свога претходника у овој улоги (Бачванског), ипак се дао са задовољством гледати као Шипенбрик, само бисмо му још препоручили боље учење улоге и сриске граматике, јер се врло често ослања на штапача, а још чешће мења четврти и седми падеж. Добри су били још Лугумерски (Сенден), Стојановић (Белмауз), Ј. Петровић (Шмок).

Публике је било прилично у пркос ружном времену.

* (Народно позориште у Загребу.) „Vienac“ јавља, да је прошле недеље била „приказана у корист друштва за потпору сиромашних правника, стара, отридана и зло локализована лакрдија, „Кљубочар и опантар.“ Ми о тој представи и не бисмо говорили, да пису у том комаду две улоге приказали два слушаоца нашега свеучилишната. И по другим свеучилишним варошима приређују се представе у корист припомоћне закладе академичке, у којима свеучилишни слушаоци учествују, али су комади ваљани и вредни, те имају знатну цену. И Загреб је, у колико се сећамо, доживио такву добровољачку представу пре једно 16 недеља, када су г. г. правници приказали Суботићеву драму „Немања.“ Ово споменујмо само за то, не би ли г. г. свеучилишни грађани до године избрали нешто ваљанији комад.

* (Барабашева) пре тога глумица на загребачком народном позоришту, излазила је на бечком дворском позоришту неколико пута као гост под именом Ровела. Приказала је Цену Ејру у „Ловудској спротици“, Грету у „Фаусту“. Јулију у „Ромеу и Јулији“ и Офелију у „Хамлету“. По бечким листовима господиња Барабашева лено је успела у три прве улоге.

* („Ултимо“) шаљива игра у 5 чина, од Г. Мозера, приказана јуће на нашој позорници, доживила је ту ретку славу, да се пре неки дан представљала у варошима позоришту у Берлину по стоти пут, и то седамдесет пута једно за другим узастопце. Кад ће код нас настati такве прилике, да се моћи какво позоришно дело по сто пута приказати?

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

25. ПРЕДСТАВА.

У II. ПРЕТПЛАТИ 2.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 8. МАЈА 1877.

ВОЈНИЧКИ ВЕГУНАЦ.

Позоришна игра у 3 чина, с песмама, од Е. Сиглигетије, посрвио Рада Стратимировић.

ОСОБЕ:

Гроф Монти, Талијанац

Лукић.

Драгиња, његова жена

Д. Ружићка.

Доловић, пуковник

Зорић.

Монтијев тајник

Јуришић.

Сен Жеран, Француз

Бошковић.

Ружа, драгињина собарица

Б. Хадићева.

Мекићка, ковачица удовица

Ј. Поповићева.

Рајко, њен син

Ружић.

Грујица, њен син

Рашић.

Јула, сродница мекићкина

Л. Хадићева.

Неситовић, семиклушки бележник

Марковић.

Цветко, ковачиц

Добриновић.

Мирко, кројачки } шегрти

Бунић.

Колотер

* * *

Варомски комесар

Јуришић.

Сељаци, војници, гости, коцкари, свирачи, стражи. Збива се: прво одељење у Семиклушу, друго одељење у Мидану, треће одељење у Пешти.

Отвара се претплатата на девет позоришних представа. Претплатити се може у књижари браће М. Поповића, или код новчара народног позоришта Светозара Крестића.

Наши досадањи претплатници имају првенства на своја места.

Умољавају се наши поштовани претплатници, да би изволели исплатити своју претплату у књижари браће М. Поповића.

Улазнице се продају у писарници позоришној (стану матичином) од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата после подне, а после на каси.

ПОЧЕТАК У 7 И ПО А СВРШЕТАК У 10 И ПО САХАТА.